Ana PLEȘCA

Metafora războiului în discursul politic

A. P. – magistru în filologie, lector universitar, doctorandă la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova.

Discursul politic, deși este caracterizat prin concizie și claritate, abundă în metafore din cele mai variate domenii, deoarece sistemul nostru conceptual obișnuit, pe baza căruia gândim și acționăm, are o natură fundamental metaforică.

Metafora comportă o substituire a unui cuvânt prin altul pe baza unei analogii sau caracter(e) comun(e). În discursul politic, utilizarea metaforei este expresia unui limbaj care își propune mai degrabă să convingă intenționat decât să descrie o realitate. Prin stabilirea unei legături de similaritate între două lucruri, această figură de stil poate conduce audiența la presupunerea că, odată ce un lucru familiar este inteligibil, ceva nefamiliar

Metaphor occupies a central place between the verbal strategies that policy uses to achieve its goals. There is a certain typology of this style of figure used in political discourse, a typology on which its expressive valences depend. In the article, we wanted to examine the mechanisms of generating the metaphor of war. At the same time, we will determine and analyze metaphors that are part of both the lexical and semantic fields of one of the most exploited style figures in the political discourse. We will demonstrate that the frequent use of certain buildings centered on the metaphor of the war has generated the emergence of stereotyped formulas.

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

va putea fi înțeles dacă va fi prezentat într-o formă adecvată. În această ordine de idei, mecanismul de construcție a metaforelor la nivel lingvistic ține de gândire și constă în faptul că fenomenele cu un grad sporit de abstractizare sau complexitate sunt înțelese în termenii unor fenomene mai simple, iar fenomenele cele mai ușor de conceptualizat sunt cele legate direct de experiența umană. Mecanismul metaforic de transfer trebuie înțeles ca o corespondență conceptuală între structura unui model-sursă și a unui model-țintă. „Valoarea cognitivă a enunțului figurativ constă în faptul că el permite o reconsiderare a lumii sub alt aspect și oferă lumi noi datorită reinterpretării unui domeniu prin termenii altui domeniu" [1, p. 377].

Devenind parte a vieții noastre, metafora are deseori puterea de a modifica percepția asupra unor evenimente sau personaje publice, de a o orienta pe aceasta în direcția dorită, de a oferi cheia de interpretare a realității. Astfel, metafora joacă un rol important în construcția realității sociale și politice. Aceasta se dovedește a fi un cod expresiv aparte, pitoresc și vital în registrul stilistic al discursului politic.

Analizând ipotezele lui Searle în legătură cu mecanismul de procesare a creierului a unei propoziții cu metafore pentru a-i descifra sensul, conchidem că filosoful american determină trei etape ale acestuia: mai întâi, creierul construiește o interpretare *literală* a propoziției; apoi, dacă interpretarea literală are sens, se declară mulțumit; iar dacă interpretarea literală nu are sens sau este neadevărată, creierul caută o interpretare metaforică.

În acest studiu ne vom referi la metafora *războiului*. În articolul *Metafora conflictului în comunicarea politică,* Marinela Vrămuleț distinge, făcând trimitere la exegeza lingvistică, *metafora războiului* ca pe o „metaforă literală" [2, p. 215], „a gândirii" [2, p. 216] și ca o „metaforă conceptuală" atât generală [2, p. 217], cât și specializată [2, p. 220]. Toate aceste tipuri de metafore se obțin prin diferite mecanisme de transfer axate pe ideea că politica și discursul politic sunt concepute ca forme figurate ale luptei (războiului).

Aura Bărîcă susține în teza sa de doctorat *Ipostaze ale metaforei în discursul media* că metafora „politica este război" este una dintre cele mai exploatate în media și nu se poate să adoptăm o metaforă de forma „po-

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

litica este un dans", pentru că societatea în care trăim gândește și concepe acest domeniu în alt fel [3]. Astfel, premisele de bază ale teoriei metaforei sunt scheme culturale. Multe dintre conceptele noastre fundamentale sunt organizate în termenii metaforelor și experiența noastră culturală și fizică oferă numeroase posibilități acestora. Totodată, deși metaforele au o solidă bază culturală, apariția lor poate fi considerată un proces natural, fenomenele pe care le ilustrează ținând, în bună măsură, de experiența noastră zilnică. Deși războiul nu face parte din viața noastră, termenul are un loc aparte în imaginarul colectiv.

În discursul politic, spre deosebire de opera literară, originalitatea asociației se bazează pe analogii previzibile, care nu cer un efort prea mare de imaginație, iar metaforele având ca sursă domeniul războiului sunt foarte frecvente, luând în considerare faptul că limbajul „agresiv" este căutat și de jurnaliști, și de politicieni. Ziarele și discursurile politice abundă în enunțuri de felul: „Război între PDM și PL", „Război în cadrul coaliției", „Război între Parlament și Președintele țării" etc. Toți ne dăm seama că nu e vorba despre un „conflict armat (de durată) între două sau mai multe state, națiuni, grupuri umane, pentru realizarea unor interese..." [4], așa cum definește DEX-ul cuvântul „război", ci doar despre niște conflicte politice.

Atât termenul *război*, cât și sinonimele acestuia *(luptă, bătălie)* sunt entități concrete, ce au generat construcții metaforice care, pe parcursul evoluției limbii, s-au lexicalizat și a căror valoare figurativă nu mai este percepută. Discursul politic abundă în astfel de expresii, multe din ele devenite formule-stereotip, „banalizate prin repetare" [4], cum este, spre exemplu, metafora *război politic*. La o simplă accesare în Internet a acestei sintagme, apar 44.400 de rezultate, iar la accesarea aceleiași expresii dar articulate hotărât *(războiul politic)*, mai apar încă 29.200 de rezultate. De exemplu:

„Guvernarea și Președinția se pregătesc de un *război politic* în toată legea" [5],

„în pragul unui *război politic* total" [6],

„*războiul politic* trebuie continuat pe alte fronturi" [5],

„*războiul politic* continuă" [7],

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

„*războiul politic* … reluat după o pauză” [8],

„*războiul politic* … îi poate băga la belea pe unii judecători” [6],

„*războiul politic* trece pe Internet” [9],

„motivul care ar putea declanșa *războiul politic*” [10] etc., etc.

În aceeași situație se află și expresia „luptă politică”, la accesarea căreia internetul ne oferă 74.800 de rezultate.

De notat că, atunci când în comunicarea politică se aplică strategia discursivă de liniștire a publicului sau a „cosmetizării” unor fapte, evenimente neplăcute, termenul *război* poate fi înlocuit printr-un eufemism – „cuvânt sau expresie care, în vorbire sau în scris, înlocuiește un cuvânt sau o expresie neplăcută, jignitoare, necuviincioasă sau obscenă, respectând paralelismul de sens” [4]. Astfel, pentru a camufla sau atenua semnificația lexemului *război* se utilizează *operațiune*, *conflict*, *diferend* („conflictul din Kosovo” pentru „războiul din Kosovo”, „diferendul transnistrean” pentru „războiul din Transnistria”), iar ministerele de război se transformă în ministere ale apărării (prin actualizarea unei componente a războiului care reprezintă, cel puțin la nivelul intențiilor, politica guvernelor în domeniu).

Eufemizării îi sunt supuse și urmările războiului. De exemplu, în loc să spunem „armata *a omorât* un întreg regiment inamic” – expresie care ne evoca un morman de cadavre și sânge – putem spune „armata *a anihilat* un întreg regiment inamic” (comunicăm același fapt, dar fără catalogarea armatei – componentă indispensabilă al războiului – drept o hoarda de ucigași). Tendința de „mascare” a evenimentelor din această sferă prin diferite eufemisme metaforice se datorează conotațiilor negative ce însoțesc „războiul” pe plan terminologic.

Așadar, lexemul „război” poate el însuși crea metafore (intrând în componența lor), dar poate duce și la înlocuirea prin eufemisme, care și ele sunt un fel de metafore.

Discursul politic face uz atât de metafora-stereotip *război politic*, cât și de metafore axate pe cuvinte ce fac parte din familia lexicală, din câmpul lexical și din cel semantic al acesteia. În cele ce urmează, exemplificăm constatarea.

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

Astfel, alături de expresii de tipul:

„*război* între Parlament și sistemul judiciar” [11];

„a izbucnit un *război* total pe scena politică” [15];

„*război* total în PMP” [21],

în discursul politic vom atesta și metafore axate pe familia lexicală a termenului *război*:

războinic: „anunțul *războinic* făcut de liderul de la Kremlin” [12], „Putin e mai *războinic* ca niciodată” [13], „testarea potențialului *războinic* al oastei și a eficienței infrastructurii partinice” [14], „mesajul *războinic* al lui Trump” [15];

război: „*război* între verigile puterii” [12], „Rusia a intrat pe o cale de *război* cu vecinii” [13];

a se război: „Coldea se *războiește* cu trădătorii … statului” [16], „Duma de Stat se războiește cu Vlad Plahotniuc” [17] etc.

Expresiile axate pe câmpul semantic al metaforei războiului se prezintă astfel:

luptă: „*lupta* pentru controlul politic continuă” [20], „*lupta* finală între cele două partide” [8], „se duce *lupta* pentru a câștiga puterea” [7] etc. Uneori, în discursul politic, se face o delimitare între metafora războiului și metafora sinonimica acesteia – metafora luptei: „*lupta politică* nu a fost transformată niciodată în *război*” [8];

conflict: „concurența politică, văzută ca formă de *conflict*” [11], „*conflictul* dintre cele două popoare este alimentat din motive politice” [21];

conflagrație: „guvernanții... aspiră să mențină stabilitatea politică și să evite temporar *conflagrații* majore, care le-ar putea periclita legitimitatea” [11], „trebuie să acționăm rapid, pentru a preîntâmpina o nouă *conflagrație* între partide” [16];

confruntare: „*confruntare* inedită între contracandidați” [11]; „Moldova este pe prima linie de *confruntare* geopolitică” [17];

bătălie: „imaginea politică a fost pierdută într-o *bătălie* a agresivității”

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

[19]; „ca în capitală, o *bătălie* mare pentru fotoliul de primar se dă și la Bălți" [18];

măcel: „*măcel* în PSD pentru alegerile parlamentare" [11]; „*măcel* total în PNL" [15];

masacru: „*masacru* pe scena politică din SUA" [20] etc.

Desigur, nu toate aceste expresii se află într-o sinonimie perfectă cu *metafora războiului*. Dar între exemple de felul „*măcel* în PSD pentru alegerile parlamentare" sau „trebuie să acționăm rapid, pentru a preîntâmpina o nouă *conflagrație* între partide" și „*război* în PSD pentru alegerile parlamentare" sau „trebuie să acționăm rapid, pentru a preîntâmpina un nou *război* între partide" am putea pune semn de egalitate semantică.

Câmpul lexical al *metaforei războiului* este foarte vast, de aceea ne oprim doar asupra câtorva exemple:

armată: „*armata* de instituții care asigură securitatea în jocuri politice" [13];

ofensivă/defensivă: „PNL declanșează o *ofensivă* în comunicarea online" [20]; „PSD trece de la *defensivă* la *ofensivă*" [20]

opoziție: „*opoziția* respinge oferta de dialog a premierului" [13];

adversar: „suntem *adversari* pe scena politică" [11], „i-a fost distribuit rolul de *adversar* al partidului" [13];

front: „partidul… va lupta pe două *fronturi*" [18];

câmp (de luptă): „cele trei *câmpuri de luptă* politică se deschid în RM" [9];

victorie: „*victoria* în alegerile parlamentare" [19], „ultima *victorie* politică" [15];

țintă: „premierul Serj Sarkisian – *ținta* protestelor" [13];

artilerie: „mai bine triade verbale decât tiruri de *artilerie*" [17];

arme: „unii deputați trec cu *arme* și bagaje în alte partide" [16], „duel politic cu *arme* penale" [19];

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

tun: „ candidatul dă *tunuri* și își realizează planurile diabolice” [8], „deputații ruși au pus toate *tunurile* pe liderul PDM” [17] ș. a. m. d.

Uneori, în discursul politic depistăm fraze în care sunt concentrate mai multe elemente lexicale din câmpul semantic al *metaforei războiului*: „Funcția e una supra-partinică și nu e ținta pentru care merită să-ți bagi toată *oastea* disponibilă *într-o luptă* pe viață și pe moarte (iar la noi nu există altfel de *bătălii*, toți se bat nu atât pentru *victorie*, cât pentru distrugerea – de dorit: definitivă! – a *adversarului*)” [14].

Se știe că, în funcție de intenția politică asumată, distingem două tipuri de mesaje politice: *mesaje de informare*, prin care agenții comunicării politice își proclamă identitatea proprie, ceea ce îi diferențiază de ceilalți, subliniind poziția în mediul politic, valorile împărtășite, obiectivele vizate, interesele promovate etc.; și *mesaje vădit persuasive*, altfel spus, mesajele care sunt folosite ca arme (legitime) ale luptei politice, pentru a câștiga și păstra noi membri de partid, noi segmente de electorat, respectiv pentru a submina pozițiile deținute de adversarii politici în cadrul societății. *Metafora războiului* este valorificată în ambele tipuri de mesaje politice, deși, în general, utilizarea metaforelor în comunicarea politică este expresia unui limbaj care își propune intenționat mai degrabă să convingă decât să descrie o realitate.

Metafora războiului în discursul politic ne permite să receptăm domeniul politicii aidoma domeniului războiului. Desigur, metafora nu este realitatea, însă noi reacționăm la metafore ca și la o realitate. Tocmai de aceea ni se pare un fapt normal să percepem o dezbatere politică în termeni de război.

Referințe bibliografice

1. Ducrot J.-M. Schaeffer, *Noul dicționar enciclopedic al științelor limbajului*, Editura Babel, București, 1996.
2. Vrămuleț M., *Metafora conflictului în comunicarea politică*, în „Ovidius University Annals of Philology”, vol. XV, nr. 215-222, 2004.
3. Bărîcă A., *Ipostaze ale metaforei în discursul media* (rezumatul tezei de doctorat), Sibiu, 2008. http://doctorate.ulbsibiu.ro/obj/documents/REZ-ROM-BARICA.pdf (accesat: 21.04.18).
4. https://dexonline.ro/definitie/(accesat la 1 noiembrie 2017).

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)

5. https://www.timpul.md/(accesat la 10 noiembrie 2017).
6. https://sputnik.md/(accesat la 2 decembrie 2017).
7. www.canal3.md/ro/(accesat la 4 decembrie 2017).
8. http://jurnal.md/ro/(accesat la 10 decembrie 2017).
9. http://curentul.md/(accesat la 14 decembrie 2017).
10. https://www.ziarulnational.md/(accesat la 16 ianuarie 2018).
11. https://b1.ro/stiri/(accesat la 19 ianuarie 2018).
12. https://www.publika.md/(accesat la 22 ianuarie 2018).
13. https://www.europalibera.org/(accesat la 29 ianuarie 2018).
14. http://www.jc.md/(accesat la 2 februarie 2018).
15. https://www.realitatea.net/(accesat la 5 februarie 2018).
16. http://jurnalul.ro/(accesat la 15 februarie 2018).
17. https://deschide.md/ro/(accesat la 20 februarie 2018).
18. https://noi.md/md/(accesat la 1 martie 2018).
19. https://www.hotnews.ro/(accesat la 10 martie 2018).
20. http://www.mediafax.ro/(accesat la 4aprilie 2018).
21. https://www.stiripesurse.ro/(accesat la 9 aprilie 2018).

BDD-A28848 © 2018 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:34 UTC)